

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΤΑ ΙΤΑΛΙΑΣ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 10ης Δεκεμβρίου 1968*

Στην υπόθεση 7/68,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

προσφεύγουσα,

εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο Armando Toledano, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον νομικό της σύμβουλο Émile Reuter, 4, boulevard Royal,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας,

καθής,

εκπροσωπούμενης από τον Adolfo Maresca, πληρεξούσιο υπουργό, επικουρούμενο από τον Pietro Pergnaci, πάρεδρο της Avvocatura Generale dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την έδρα της πρεσβείας της Ιταλίας,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωρισθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, εξακολουθώντας να εισπράττει, μετά την 1η Ιανουαρίου 1962, λόγω της εξαγωγής αντικειμένων που παρουσιάζουν καλλιτεχνικό, ιστορικό, αρχαιολογικό ή εθνογραφικό χαρακτήρα προς τα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας, την προοδευτική επιβάρυνση που προβλέπεται από τον νόμο 1089 της 1ης Ιουνίου 1939, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 16 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, πρόεδρο, A. Trabucchi και J. Mertens de Wilmars, προέδρους τμήματος, A. M. Donner, W. Strauss, R. Monaco και P. Pescatore (εισηγητή δικαστή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Gand

γραμματέας: A. van Houtte

εκδίδει την παρούσα

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα πραγματικά περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

Η Επιτροπή προσέφυγε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 169 της Συνθήκης, ζητώντας να αναγνωρισθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, εξακολουθώντας να εισπράττει, μετά την 1η Ιανουαρίου 1962, λόγω της εξαγωγής αντικειμένων που παρουσιάζουν καλλιτεχνικό, ιστορικό, αρχαιολογικό ή εθνογραφικό χαρακτήρα προς τα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας, την προοδευτική επιβάρυνση που προβλέπεται από το άρθρο 37 του νόμου 1089 της 1ης Ιουνίου 1939, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 16 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

A — Επί του παραδεκτού

Αμφισβητώντας το παραδεκτό της προσφυγής, η καθής ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, προσφεύγοντας στο Δικαστήριο, ενώ επίκειτο διάλυση του Ιταλικού Κοινοβουλίου, στο οποίο είχε κατατεθεί νομοσχέδιο περί τροποποιήσεως της επίδικης διατάξεως, παρέβη την υποχρέωση που το άρθρο 2 της Συνθήκης επιβάλλει στα όργανα της Κοινότητας «να προάγουν την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας».

Στην Επιτροπή απόκειται, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης, να επιλέξει το χρονικό σημείο, κατά το οποίο θα ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου,

οι δε σκέψεις που καθορίζουν την επιλογή αυτή δεν μπορούν να θίξουν το παραδεκτό της προσφυγής, το οποίο διέπεται μόνο από αντικειμενικούς κανόνες.

Στην προκειμένη περίπτωση, άλλωστε, της ενέργειας της Επιτροπής είχαν προηγηθεί επανειλημμένες ανταλλαγές απόψεων επί μακρό διάστημα, που είχαν αρχίσει ήδη πριν από τη λήξη του δεύτερου σταδίου της μεταβατικής περιόδου, με την Ιταλική Κυβέρνηση, προκειμένου να λάβουν οι αρμόδιες αρχές της Ιταλικής Δημοκρατίας τα αναγκαία μέτρα για να τροποποιήσουν τις διατάξεις που επέκρινε η Επιτροπή.

Η προσφυγή είναι, επομένως, παραδεκτή.

B — Επί της ουσίας

1. Επί του πεδίου εφαρμογής της επίδικης επιβαρύνσεως

Στηρίζοντας την προσφυγή της επί του άρθρου 16 της Συνθήκης, η Επιτροπή θεωρεί όλα τα αντικείμενα καλλιτεχνικού, ιστορικού, αρχαιολογικού ή εθνογραφικού χαρακτήρα, που αποτελούν αντικείμενο του ιταλικού νόμου 1089 της 1ης Ιουνίου 1939, ως εμπίπτοντα στην εφαρμογή των διατάξεων περί τελωνειακής ενώσεως.

Η άποψη αυτή αμφισβητείται από την καθής, που θεωρεί ότι τα εν λόγω αντικείμενα δεν μπορούν να εξομοιωθούν με «καταναλωτικά αγαθά ή αγαθά γενικής χρήσεως» και δεν μπορούν άρα να υπαχθούν στις διατάξεις της Συνθήκης που εφαρμόζονται επί «αγαθών του συνήθους εμπορίου».

Για τον λόγο αυτό εκφεύγουν του κανόνα του άρθρου 16 της Συνθήκης

Κατά τους ορισμούς του άρθρου 9 της Συνθήκης, η Κοινότητα βασιίζεται επί τελωνειακής ενώσεως «που εκτείνεται στο σύνολο των εμπορευματικών συναλλαγών».

Υπό τον όρο εμπορεύματα, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, πρέπει να εννοηθούν τα αποτιμητά σε χρήμα προϊόντα που μπορούν να αποτελέσουν, ως τέτοια, αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών.

Τα προϊόντα στα οποία αναφέρεται ο ιταλικός νόμος, ανεξάρτητα άλλωστε από τις ιδιότητες που τα διακρίνουν από άλλα αγαθά του εμπορίου, έχουν, εντούτοις, κοινό με αυτά χαρακτηριστικό το ότι είναι αποτιμητά σε χρήμα και μπορούν να αποτελέσουν, έτσι, αντικείμενα εμπορικών συναλλαγών.

Η άποψη αυτή αντιστοιχεί, άλλωστε, στην οικονομία του ίδιου του ιταλικού νόμου, που καθορίζει το [ύψος] της επίδικης επιβαρύνσεως σε συνάρτηση με την αξία των εν λόγω αντικειμένων.

Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει ότι τα αγαθά αυτά υπόκεινται στους κανόνες της κοινής αγοράς, με μόνη την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπει ρητά η Συνθήκη.

2. Επί του χαρακτηρισμού της επίδικης επιβαρύνσεως υπό το πρίσμα του άρθρου 16 της Συνθήκης

Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, η επίδικη επιβάρυνση αποτελεί φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς εξαγωγικούς δασμούς και, συνεπώς, η είσπραξή της έπρεπε να είχε καταργηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 16 της Συνθήκης, το αργότερο με τη λήξη του πρώτου σταδίου της κοινής αγοράς, δηλαδή από την 1η Ιανουαρίου 1962.

Η καθής αμφισβητεί τον χαρακτηρισμό αυτό της επίδικης επιβαρύνσεως, επειδή αυτή έχει ως ίδιο σκοπό την εξασφάλιση της προστασίας και διαφυλάξεως της καλλιτεχνικής, ιστορικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς που υπάρχει στο εθνικό έδαφος.

Επομένως, η επιβάρυνση δεν είναι, στην πραγματικότητα, φορολογικής φύσεως. Τα έσοδα, άλλωστε, που προσκομίζει στον προϋπολογισμό είναι ασήμαντα.

Το άρθρο 16 της Συνθήκης απαγορεύει την είσπραξη στις σχέσεις μεταξύ κρατών μελών κάθε εξαγωγικού δασμού και κάθε φορολογικής επιβαρύνσεως ισοδυνάμου αποτελέσματος, δηλαδή κάθε φορολογικής επιβαρύνσεως που, αλ-

λοιώνοντας την τιμή ενός εξαγόμενου εμπορεύματος, έχει επί της ελεύθερης κυκλοφορίας αυτού του εμπορεύματος το ίδιο περιοριστικό αποτέλεσμα που έχουν και οι δασμοί.

Η διάταξη αυτή δεν διακρίνει ανάλογα με τον σκοπό που επιδιώκεται με την είσπραξη των δασμών και επιβαρύνσεων, των οποίων προβλέπει την κατάργηση.

Δεν είναι ανάγκη να αναλυθεί η έννοια της φορολογίας, επί της οποίας η προσφεύγουσα στηρίζει την επιχειρηματολογία της στο σημείο αυτό, αφού οι διατάξεις του τμήματος της Συνθήκης που αφορούν την κατάργηση των δασμών μεταξύ των κρατών μελών αποκλείουν τη διατήρηση των δασμών και επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος, χωρίς να διακρίνουν σχετικά μεταξύ αυτών που έχουν και αυτών που δεν έχουν φορολογικό χαρακτήρα.

Παρεμποδίζοντας το εξαγωγικό εμπόριο των εν λόγω αγαθών μέσω χρηματικής επιβαρύνσεως που επιβάλλεται επί της τιμής των εξαγόμενων αντικειμένων, η επίδικη επιβάρυνση εμπίπτει στο πραγματικό του άρθρου 16.

3. Επί του χαρακτηρισμού της επίδικης επιβαρύνσεως υπό το πρίσμα του άρθρου 36 της Συνθήκης

Η καθής επικαλείται το άρθρο 36 της Συνθήκης που νομιμοποιεί τους περιορισμούς των εξαγωγών που δικαιολογούνται, όπως εν προκειμένω, από λόγους προστασίας των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία.

Λόγω του αντικειμένου της, του πεδίου εφαρμογής της και των αποτελεσμάτων της, η επίδικη επιβάρυνση εμπίπτει (κατά την καθής) λιγότερο στις διατάξεις της Συνθήκης περί φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς εξαγωγικούς δασμούς απ' ό,τι στα περιοριστικά μέτρα που επιτρέπονται από το άρθρο 36.

Στην πραγματικότητα, η διάσταση απόψεων μεταξύ Επιτροπής και Ιταλικής Κυβερνήσεως αφορά, συνεπώς, όχι τον στόχο, αλλά την επιλογή των μέσων.

Όσον αφορά τα τελευταία, οι ιταλικές αρχές προτίμησαν την είσπραξη επιβαρύνσεως που επιφέρει στην κοινή αγορά διαταραχή λιγότερο σοβαρή από την εφαρμογή απαγορεύσεων ή περιορισμών των εξαγωγών.

Το άρθρο 36 της Συνθήκης προβλέπει ότι «οι διατάξεις των άρθρων 30 έως και 34 δεν αντιτίθενται στις απαγορεύσεις ή στους περιορισμούς (...) εξαγωγών (...) που δικαιολογούνται από λόγους (...) προστασίας των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία».

Η διάταξη αυτή, τόσο λόγω της θέσεώς της όσο και λόγω του ότι παραπέμπει στα άρθρα 30 έως 34, αποτελεί τμήμα του κεφαλαίου περί καταργήσεως των ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών.

Το κεφάλαιο αυτό έχει ως αντικείμενο τις παρεμβάσεις των κρατών στο ενδοκοινοτικό εμπόριο με μέτρα που έχουν, κατά περίπτωση, χαρακτήρα απαγορεύσεων, ολικών ή μερικών, των εισαγωγών, εξαγωγών ή διαμετακομίσεων.

Σ' αυτά τα μέτρα αναφέρεται σαφώς και αποκλειστικά το άρθρο 36, όπως προκύπτει από τη χρήση των όρων «απαγορεύσεις ή περιορισμοί».

Οι εν λόγω απαγορεύσεις και περιορισμοί διακρίνονται από τη φύση τους σαφώς από τους δασμούς και τις εξομοιούμενες προς αυτούς φορολογικές επιβαρύνσεις που έχουν ως αποτέλεσμα τον επηρεασμό των οικονομικών όρων εισαγωγής ή εξαγωγής, χωρίς, εντούτοις, να ενέχουν αναγκαστικού χαρακτήρα παρέμβαση στις αποφάσεις των επιχειρηματιών.

Οι διατάξεις του τίτλου I του δεύτερου μέρους της Συνθήκης αποτελούν εφαρμογή του θεμελιώδους κανόνα της καταργήσεως όλων των εμποδίων της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μεταξύ των κρατών μελών με την κατάργηση των δασμών και φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος, αφενός, και των ποσοτικών περιορισμών και μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος, αφετέρου.

Οι εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτόν πρέπει να ερμηνεύονται στενά.

Επομένως, ενόψει και της διαφοράς μεταξύ των μέτρων που αφορά το άρθρο 16 και το άρθρο 36, δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί η εξαίρεση που προβλέπεται από την τελευταία αυτή διάταξη σε μέτρα που εκφεύγουν του πλαισίου των απαγορεύσεων, τις οποίες αφορά το κεφάλαιο περί καταργήσεως των ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών.

Αν, τέλος, οι διατάξεις που αναφέρονται από το άρθρο 36 δεν αφορούν τους δασμούς και τις επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος, το γεγονός αυτό εξη-

γείται από το ότι τα μέτρα αυτά έχουν ως μοναδικό αποτέλεσμα να καθιστούν ακριβότερη την εξαγωγή των σχετικών προϊόντων, χωρίς να εξασφαλίζουν την πραγματοποίηση του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο αυτό, που είναι η προστασία της καλλιτεχνικής, ιστορικής ή αρχαιολογικής κληρονομιάς.

Για να μπορούν τα κράτη μέλη να επικαλούνται το άρθρο 36, πρέπει να τηρούν τα όρια που χαράσσει αυτή η διάταξη, τόσο ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό όσο και ως προς τη φύση των μέσων.

Η εισπραξη, επομένως, της επίδικης επιβαρύνσεως, εκφεύγοντας του πλαισίου που καθορίζει το άρθρο 36, είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Συνθήκης.

(το τμήμα περί των δικαστικών εξόδων παραλείπεται)

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα, αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις των διαδίκων και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και ιδίως τα άρθρα 2, 3, α, 5, 9, 16, 36, 169 και 171, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και τον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

απορρίπτοντας κάθε ευρύτερο ή αντίθετο αίτημα, αποφαινεται:

1) Η προσφυγή είναι παραδεκτή.

2) Η Ιταλική Δημοκρατία, εξακολουθώντας να εισπράττει, μετά την 1η Ιανουαρίου 1962, λόγω της εξαγωγής αντικειμένων που παρουσιάζουν καλλιτεχνικό, ιστορικό, αρχαιολογικό ή εθνογραφικό χαρακτήρα προς τα άλλα κράτη μέλη, την προοδευτική επιβάρυνση που προβλέπεται από το άρθρο 37 του νόμου 1 089 της 1ης Ιουνίου 1939, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 16 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Εκδόθηκε στο Λουξεμβούργο στις 10 Δεκεμβρίου 1968.

Lecourt

Trabucchi

Mertens de Wilmars

Donner

Strauss

Monaco

Pescatore

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Δεκεμβρίου 1968.

Ο Γραμματέας
A. van Houtte

Ο Πρόεδρος
R. Lecourt